

14. Avondmaal vieren: hoe doe je dat?

DOELSTELLINGEN

- De kinderen leren wat er gebeurt bij het avondmaal en ze kunnen de verschillende personen en attributen benoemen die daarbij een rol spelen.
- De kinderen ontdekken dat Jezus zelf het avondmaal heeft ingesteld.
- De kinderen leren meer over de woorden en handelingen die bij de viering van de maaltijd van belang zijn (het breken van het brood en het delen van de wijn).

(THEOLOGISCHE) ACHTERGRONDINFORMATIE

Al vanaf het vroegste begin van de christelijke kerk wordt de maaltijd van de Heer, het avondmaal, gevierd. Deze viering vindt haar oorsprong in het zogenaamde 'Laatste Avondmaal' dat Jezus met Zijn leerlingen vierde op de avond voor Zijn kruisiging. Deze viering staat beschreven in Matteüs, Marcus en Lucas. Het breken van het brood, het drinken van de wijn en de bijbehorende instellingswoorden zijn gebaseerd op de woorden van Jezus tijdens die maaltijd.

De maaltijd die Jezus en zijn discipelen gebruikten, was het pesachmaal: de maaltijd die de joden elk jaar houden om de uittocht uit Egypte te gedenken. Er zijn verschillende gebruiken en speciale ingrediënten die bij dit pesachmaal horen. Er wordt een lam geslacht en het bloed van het dier wordt aan de deurposten gestreken. Zo gebeurde dat ook in de nacht waarin het volk werd bevrijd. In die nacht werden de eerstgeborenen van Egypte gedood. Door het bloed aan de deurposten te smeren, toonden de Israëlieten hun vertrouwen in God en ging deze plaag aan hen voorbij. In Exodus 12 zegt God tegen Mozes dat de bevrijding uit Egypte elk jaar moet worden gevierd.

Zo gedenken de joden met Pesach dat God een God van bevrijding is. Hij bevrijdde Zijn volk uit Egypte en bracht het naar het beloofde land: Israël. Zoals God toen met de joden mee ging, zo gaat Hij nog steeds met hen mee. Het is geen toeval dat dit pesachmaal het laatste maal van Jezus was. Door het leven en de dood van Jezus zien we dat de weg van God met Zijn volk verder gaat. In Jezus laat God zelfs zien dat Hij niet alleen met het joodse volk verder gaat, maar met de hele mensheid. Dit pesachmaal, vlak voor de kruisiging van Jezus, maakt dat op een bijzondere manier duidelijk. Christenen zien in Jezus het lam dat werd geslacht. Jezus is het lam van Pesach; en door Zijn leven, dood en opstanding hoeft er na hem geen lam meer te worden geslacht. Daarom heeft het pesachmaal voor de kerk een nieuwe betekenis en invulling gekregen.

In de loop van de geschiedenis is er veel gediscussieerd over de betekenis van het avondmaal, het brood en de wijn. Hierover bestaan nog steeds grote verschillen tussen de kerken. De Rooms-Katholieke Kerk leert bijvoorbeeld dat het brood en de wijn tijdens de mis daadwerkelijk het lichaam van Christus worden. In protestantse kerken hebben het brood en de wijn echter een symbolische functie: zij *verwijzen* naar het lichaam van Christus. Toch gebeurt er ook volgens de protestantse theologie echt iets tijdens de viering van het avondmaal. Deze maaltijd is meer dan alleen een maaltijd om te denken aan de weg die Jezus is gegaan: in het vieren van het avondmaal zijn de gelovigen met Christus en met elkaar verbonden. Ze zijn één 'lichaam'. In het delen van het brood en de wijn komt in het bijzonder tot uiting dat de gemeente op aarde het Lichaam van Christus is. In die zin is Christus aanwezig: Hij is verbonden met de gelovigen op aarde, Zijn Lichaam.

Voor de kinderen zal het een van de eerste keren zijn dat ze op deze manier stilstaan bij de viering van de maaltijd. Deze bijeenkomst is daarom verkennend van aard. Het gaat er vooral om dat de kinderen beleven wat er gebeurt, dat ze weten dat Jezus zelf deze maaltijd vierde en dat ze kunnen benoemen wat er gebeurt.

VOORBEREIDING

Persoonlijke voorbereiding

Neem de achtergrondinformatie bij dit programma goed door. Daarnaast is het wenselijk om je persoonlijk voor te bereiden op deze bijeenkomst. Zo word je zelf ook 'materiaal' voor de bijeenkomst met de kinderen. Hiervoor kun je de volgende vragen gebruiken:

- Hoe beleefde je als kind de viering van het avondmaal? Hoe beleef je het nu?
- Hoe ben je de betekenis van het avondmaal gaan begrijpen? Heeft iemand je daarbij geholpen?
- Welke betekenis heeft het avondmaal voor jouw (geloofs)leven?
- Hoe waardeer je de manier(en) waarop de maaltijd wordt gevierd in jouw gemeente? Wat spreekt je aan en wat zou je anders willen?

Praktische voorbereiding

Plan deze bijeenkomst zo mogelijk vlak nadat de maaltijd is gevierd in de gemeente, bijvoorbeeld aansluitend aan de dienst of ergens in de week erna. Dan hebben de kinderen ervaren hoe het eraan toegaat tijdens zo'n dienst en zit dit nog vers in hun geheugen.

BENODIGDHEDEN

Vooraf

Hieronder vind je een opsomming van alles wat je nodig hebt voor deze bijeenkomst. Zorg ervoor dat je ruim voor het begin van de bijeenkomst klaar bent met alle voorbereidingen. Zo heb je alle tijd om aandacht te besteden aan de kinderen wanneer zij binnenkomen.

Benodigheden

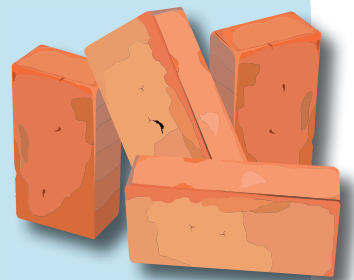
- Kopieën van werkblad 14.1, 14.2 en 14.3 voor alle kinderen;
- Scharen en lijm;
- Kleurpotloden of stiften;
- Enkele afbeeldingen van het Laatste Avondmaal (gemakkelijk te vinden via www.google.nl/afbeeldingen);
- Eventueel een laptop (met beamer) om deze afbeeldingen te laten zien;
- Het verhaal over het Laatste Avondmaal, uit een kinderbijbel;
- Het avondmaalservies dat in de gemeente wordt gebruikt (in ieder geval een beker en een bord).

Extra voor *Verwerking A*:

- Stukjes wit brood en/of matses;
- Druivensap;
- Eventueel het tafelkleed dat voor het avondmaal wordt gebruikt;
- Een tafel en wat stoelen in de kerkzaal.

Extra voor *Verwerking B*:

- Papieren bekertjes en bordjes voor alle kinderen;
- Verfspullen (verf, kwasten, potjes met water, schorten).

PROGRAMMA

20 minuten

Opening & Verkenning

Heet de kinderen van harte welkom. Praat met de kinderen over de avondmaalsviering die ze hebben meebeleefd. Wat gebeurde er? Hoe ging het er precies aan toe?

Deel kopieën van werkblad 14.1 en 14.2, scharen, lijm en kleurpotloden of stiften uit. Vraag de kinderen om de benodigde plaatjes uit werkblad 14.1 te knippen en die op werkblad 14.2 te plakken, zodat je kunt zien hoe het avondmaal wordt gevierd. De dingen of personen die ze missen, mogen ze erbij tekenen.

Bespreek het werkblad met de kinderen en benoem samen alle onderdelen en personen. Wat viel de kinderen op aan de viering? Wat begrepen ze niet? Als de kinderen zelf hebben meegevierd: hoe vonden ze het om mee te doen? Als ze niet hebben meegevierd: hoe vonden ze het om te zien wat de volwassenen deden?

Als er kinderen zijn die nog nooit een avondmaalsviering hebben meegemaakt, besteed daar dan speciaal aandacht aan door de andere kinderen steeds uit te laten leggen wat er gebeurt.

15 minuten

Verdieping

Vraag de kinderen of ze weten waar het avondmaal vandaan komt. Vertel dat Jezus zo'n maaltijd vierde met Zijn leerlingen, vlak voordat Hij gekruisigd zou worden. Hoe zou het er toen hebben uitgezien? Vertel dat daar veel schilderijen over zijn gemaakt en laat hier wat afbeeldingen van zien.

Bespreek de afbeeldingen met de kinderen. Wat zien ze? Wat valt hun op? Hoe zien de mensen eruit? Hoe zitten ze? Wat eten en drinken ze? Hoeveel mensen zijn er? Wat is hetzelfde als bij het avondmaal in hun eigen kerk? Wat is er anders?

Vertel dat wat Jezus toen zei en deed, nu nog steeds wordt gezegd en gedaan bij het avondmaal dat in de kerken wordt gevierd. Lees het verhaal over het Laatste Avondmaal voor.

Vraag de kinderen of ze de woorden en handelingen hebben herkend. Kunnen ze zich herinneren dat de dominee in hun eigen kerk het ook zo heeft gezegd en gedaan? Hoe ging dat?

Vertel dat er veel verschillende manieren zijn om de maaltijd te vieren, bijvoorbeeld: samen aan tafel zitten, in een kring staan of een voor een naar voren lopen. In sommige kerken wordt de manier afgewisseld. Maar hoe het ook gebeurt, er wordt altijd brood gedeeld en wijn (of druivensap) gedronken.

20 minuten

Verwerking

Maak in dit onderdeel een keuze tussen *Verwerking A* en *Verwerking B*. Zie ook AANDACHTSPUNTEN.

Verwerking A

Vertel de kinderen dat jullie gaan oefenen met verschillende manieren om het avondmaal te vieren. Wat heb je daar allemaal voor nodig? Laat de kinderen de benodigdheden opnoemen en verzamel deze. Ga dan zo mogelijk naar de kerkzaal. (Eventueel kun je de benodigdheden van tevoren klaarzetten in de kerkzaal, maar de kinderen worden meer bij het gebeuren betrokken als ze zelf de spullen kunnen meenemen.)

Laat de kinderen eerst voordoen hoe er in hun kerk avondmaal wordt gevierd. Stel hierbij ook vragen, bijvoorbeeld: worden er stoelen en/of een tafel gebruikt? Zo ja, waar staan die dan? Staat de beker met wijn of druivensap ergens, of houdt iemand die vast? Waar dan? Staat het bord met het brood of de matses ergens, of houdt iemand dat vast? Waar dan? Probeer deze manier van avondmaal vieren uit met de kinderen.

Ga door met het 'oefenen' van het avondmaal vieren tot je de volgende vormen hebt gehad: samen aan tafel zitten, in een kring staan, om de beurt naar voren lopen. Zijn er meer manieren mogelijk? Als de kinderen zelf nog een manier kunnen bedenken, is het leuk om nog even door te gaan.

Verwerking B

Zet het avondmaalservies op tafel en laat de kinderen het bekijken. Ga hierover in gesprek met de kinderen. Vinden ze het servies mooi of niet? Is het een feestelijk servies of zijn het 'gewone' gebruiksvoorwerpen? Wat vinden de kinderen passen bij het avondmaal: een servies dat er eenvoudig uitziet, of juist een heel opvallend servies met veel versiering? Waarom vinden ze dat?

Geef aan dat de kinderen nu hun eigen avondmaalservies mogen maken. Zet de papieren bekertjes en bordjes op tafel en deel viltstiften en/of verfspullen uit.

Zet de zelfgemaakte serviezen op tafel als iedereen klaar is. Bespreek ze samen met de kinderen. Geef aan wat je opvalt en vraag de kinderen om iets te vertellen bij het servies dat ze hebben gemaakt.

5 minuten

Afsluiting

Vertel dat bij de viering van het avondmaal vaak het Onzevader wordt gebeden. Soms spreken alle gemeenteleden dit gebed dan gezamenlijk uit. Vraag de kinderen of zij het ook kennen en kunnen opzeggen. Spreek het gebed samen uit. Deel zo nodig kopieën van werkblad 14.3 uit.

Bedank de kinderen voor hun aanwezigheid en hun inzet. Tot de volgende keer!

AANDACHTSPUNTEN

- Houd er rekening mee dat de *Verwerking* bepaalde verwachtingen kan oproepen bij de kinderen. Wordt er tijdens de volgende viering van het avondmaal in de kerk ook een andere manier uitprobeerd? Zal hun zelfgemaakte servies worden gebruikt in de kerk? In hoeverre zoiets mogelijk en wenselijk is, hangt uiteraard sterk samen met de situatie in je eigen gemeente. Het is in ieder geval belangrijk dat je hierin duidelijk bent naar de kinderen toe.
- Probeer manieren te vinden om in de eredienst iets terug te laten komen van wat er tijdens de catechese is besproken en gedaan. Het zelfgemaakte avondmaalservies biedt hiervoor goede mogelijkheden: dat kan bijvoorbeeld op een tafel staan tijdens een dienst waarin de maaltijd wordt gevierd, zodat de gemeenteleden het kunnen bewonderen. De predikant of iemand van de leiding kan hiervoor aandacht vragen en kort vertellen wat jullie tijdens de bijeenkomst hebben gedaan.

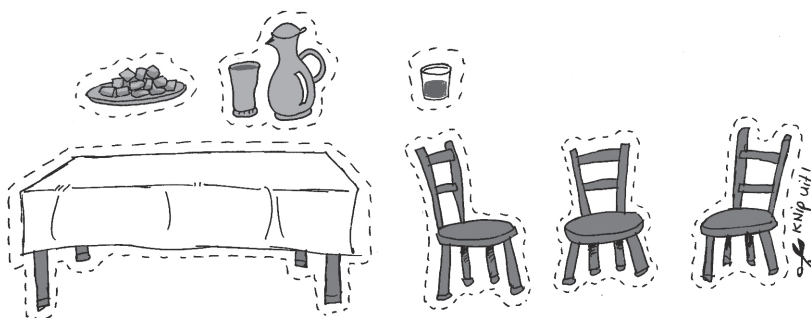
BIJLAGEN

1. Werkblad 14.1 – Avondmaal 1
2. Werkblad 14.2 – Avondmaal 2
3. Werkblad 14.3 – Het Onzevader

Werkblad 14.1 – Avondmaal 1

OPDRACHT

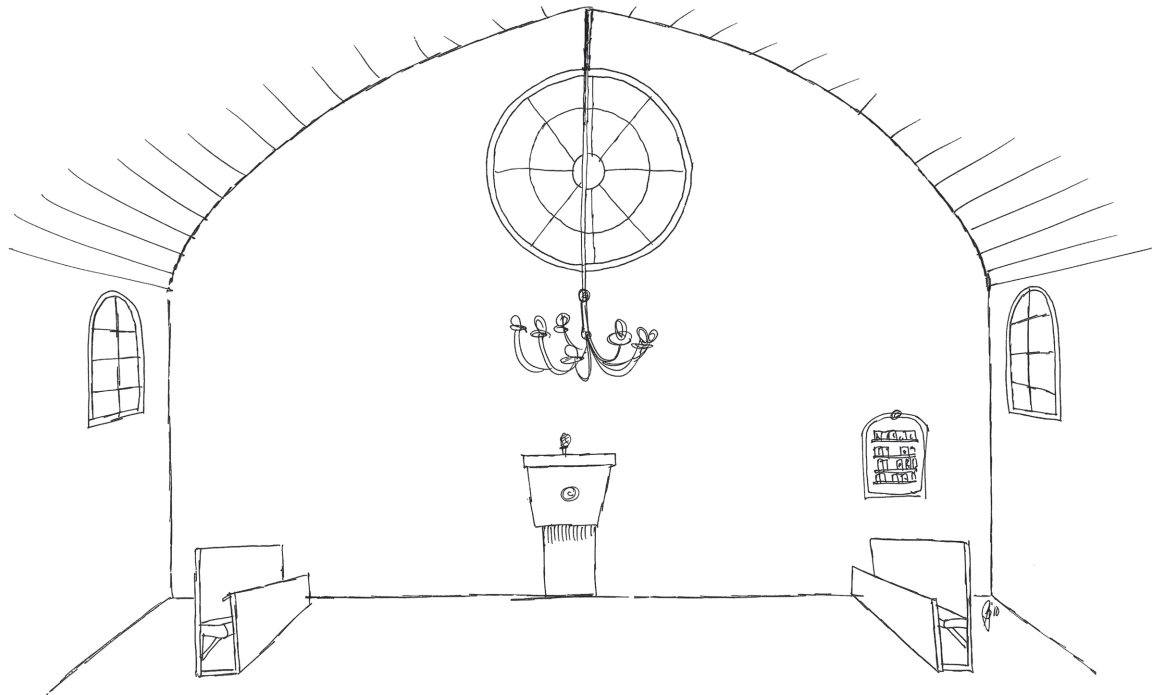
Hoe wordt het avondmaal gevierd in jouw kerk? Kijk eerst naar de plaatjes hieronder en knip uit wat bij het avondmaal hoort. Pak dan het andere werkblad erbij.

Werkblad 14.2 – Avondmaal 2

OPDRACHT

Hoe wordt het avondmaal gevierd in jouw kerk? Pak de plaatjes die je net hebt uitgeknipt en plak ze hieronder op. Teken erbij wat je nog mist.

Werkblad 14.3 – Het Onzevader

Onze Vader die in de hemelen zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome;
uw wil geschiede,
gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van u is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
tot in eeuwigheid. Amen.

(NBG51)

15. Het pesachmaal

DOELSTELLINGEN

- De kinderen leren meer over het verhaal van de bevrijding van het volk Israël uit Egypte.
- De kinderen ervaren iets van de manier waarop het pesachmaal wordt gevierd.
- De kinderen ontdekken de betekenis van de symbolen van het pesachmaal en leren dat met deze maaltijd de bevrijding uit Egypte wordt gevierd.
- De kinderen ontdekken dat het laatste avondmaal van Jezus met Zijn leerlingen een pesachmaal was.

(THEOLOGISCHE) ACHTERGRONDINFORMATIE

De maaltijd die Jezus met Zijn leerlingen hield op de avond voor Zijn kruisiging, was een pesachmaal. De maaltijd die in de christelijke kerken wordt gevierd, is gebaseerd op dit 'Laatste Avondmaal'. Het avondmaal en het pesachmaal staan dus in nauwe relatie tot elkaar. Om het avondmaal goed te kunnen begrijpen, is het van belang om de joodse wortels ervan te kennen.

Tijdens het pesachmaal herdenken de Israëlieten de bevrijding en de uittocht uit Egypte. Dit gebeuren is een belangrijke mijlpaal in de joodse geschiedenis: het wordt vaak beschouwd als de 'geboorte' van het joodse volk. In Exodus 12 zegt God tegen Mozes dat de bevrijding uit Egypte elk jaar moet worden gevierd. Tot op de dag van vandaag wordt dit door veel joden in ere gehouden.

Er wordt dan gedacht aan de tijd dat de joden als slaven moesten werken voor de farao, de koning van Egypte. Dit was een zwaar leven. Ze leden onder de slechte levensomstandigheden. God zond de farao daarom tien plagen, om hem duidelijk te maken dat hij de joden moest laten gaan. Als tiende plaag stierven alle Egyptische eerstgeborenen (uit elk Egyptisch gezin het oudste jongetje). De joodse jongetjes bleven in leven, want God had gezegd dat elk joods gezin een lam moest slachten en het bloed van dat lam aan de deurpost moest strijken zodat de doodsengel kon zien welke deuren hij voorbij moest gaan. Na deze tiende plaag liet de farao het joodse volk gaan.

Onder leiding van Mozes en Aäron trok het volk weg uit Egypte. Maar de farao kreeg spijt dat hij de Israëlieten had laten gaan en ging hen met zijn leger achterna. Het volk moest de Rietzee door om aan de farao te ontkomen. God beval Mozes zijn staf boven de zee te houden, en er ontstond een weg door de zee heen. Het water stond als muren langs de kant van deze weg. Toen de Egyptische koning met zijn leger ook door de zee wilde trekken, stortten de muren van water ineem zodat de koning en zijn leger verdronken. Zo ontkwamen de joden. Tijdens het pesachmaal herdenken de joden dit gebeuren en worden de verhalen verteld, zodat elke volgende generatie weet hoe God het joodse volk bevrijdde.

Het bekendste gerecht dat bij Pesach hoort, zijn de platte broden, de matses. Deze verwijzen naar de ongerezen broden die werden meegenomen bij de uittocht; er was toen geen tijd om de broden te laten rijzen. Op de pesachtafel ligt ook altijd een lamsbotje. Dit verwijst naar het lamsvlees dat de Israëlieten op hun deurpost moesten smeren. Een ei op de tafel staat voor het nieuwe leven in het land dat God heeft beloofd. Ook staan er altijd mierikswortel en bittere kruiden op tafel. Mierikswortel smaakt heel scherp, wat doet denken aan de zware tijd van de Israëlieten in Egypte. Radijsjes en peterselie staan voor de vrijheid van het beloofde land; want in Egypte kregen de slaven nooit verse groenten te eten. Op de tafel staat ook altijd een schaal met charoset: een mengsel van appel, noten en dadels. De rode kleur van de charoset doet denken aan het cement waarmee de slaven moesten bouwen – maar de zoete smaak ervan laat zien dat er uitzicht is op een nieuw begin.

Zo gedenken de joden met Pesach dat God een God van bevrijding is. Hij bevrijdde Zijn volk uit Egypte en bracht het naar het beloofde land, Israël. Zoals God toen met de joden mee ging, zo gaat Hij nog steeds met hen mee. Het is geen toeval dat dit pesachmaal het laatste maal van Jezus was. Door het leven en de dood van Jezus zien we dat de weg van God met Zijn volk verder gaat. In Jezus laat God zelfs zien dat Hij niet alleen met het joodse volk verder gaat, maar met de hele mensheid. Dit pesachmaal, vlak voor de kruisiging van Jezus, maakt dat op een bijzondere manier duidelijk. Christenen zien in Jezus het lam dat werd geslacht. Jezus is het lam van Pesach; en door Zijn leven, dood en opstanding hoeft er na hem geen lam meer te worden geslacht. Daarom heeft het pesachmaal voor de kerk een nieuwe betekenis en invulling gekregen.